

ρίνοντο τὰ ἱμάτια τῶν καταδίκων, διεμέρισαν πρὸς ἀλλήλους διὰ κλήρου καὶ τοῦ Ἰησοῦ τὰ ἱμάτια καὶ καθήμενοι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σταυροῦ ἐτήρουν αὐτόν. Κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν ὁ Ἰησοῦς ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἂν δὲν ἀνέβησαν εἰς τὰ χεῖλη του ἥσαν βεβαίως ἐν τῇ καρδίᾳ του : « Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς οὐ γὰρ οἶδας τί ποιοῦσι ! »

Πρὸς δὲ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σταυροῦ, ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐπετέθη, κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν συνήθειαν, ἐπιγραφή τρίγλωσσος ἐβραϊκὴ καὶ ἐλληνικὴ καὶ λατινικὴ λέγουσα « ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. » Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐνεῖχε τι τὸ λυπηρὸν καὶ προσβλητικὸν διὰ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Οἱ παραπορευόμενοι ἀναγινώσκοντες αὐτὴν ἐδυσφόρουν, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς παρετήρησαν εἰς τὸν Πιλάτον ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐπερπε νὰ συνταχθῇ ὥστε νὰ δηλοῖ ὅτι αὐτὸς ἔλεγεν ἑαυτὸν βασιλεῖα τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὁ Πιλάτος βαρέως ἤδη φέρων ὅτι ἐπὶ πολὺ παρεστεινέτο ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἠρνήθη νὰ μεταβάλῃ τι ἐξ ὧν εἶχε γράψῃ.

Οἱ μαθηταὶ του εἶχον φύγῃ πάντες. Ἀλλ' αἱ ἐκ Γαλιλαίας πισταὶ αὐτοῦ φίλοι, αἵτινες τὸν εἶχον ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξηκολούθουν νὰ τὸν ὑπηρετῶσι δὲν τὸν ἐγκατέλιπον καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σταυροῦ. Ἡ Μαρία τὸν Κλωπᾶ, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἡ Σαλώμη καὶ ἄλλαι, ἐκάθητο ὅχι μακρὰν ἐκεῖθεν παρατηροῦσαι αὐτόν.

Ἐκτὸς τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὁμίλου τῶν γυναικῶν, ὅστις καὶ ἀπὸ μακρὰν παρηγόρει τὰ βλέμματά του, ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἐνώπιόν του εἰμὴ τὸ θέαμα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτελείας καὶ ἡλιθιότητος. Οἱ διαβαίνοντες τὸν ἐβλασφύμουν. Περὶ αὐτὸν ἠκούετο ὁ μωρὸς περιγέλως τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ φωναί, ἃς ἀπέσπα ἐκ τοῦ στόματός του ὁ ὑπέρτατος πόνος τοῦ μαρτυρίου παραδιδόντος εἰς οἰκτρὰ λογιπαίγνια. « Ἄς τὸν σώσῃ, ἔλεγον, ὁ πατήρ του ἂν τὸν θέλῃ ! Διότι εἶπεν ὅτι εἶνε υἱὸς Θεοῦ ! — Τοὺς ἄλλους ἔσωσε, τὸν ἑαυτόν του δὲν δύναται νὰ σώσῃ, ἐψιθύριζον ἄλλοι ἐμπαίζοντες. « Ἄν εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἃς καταβῇ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ θὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτόν ! — Ὁ καταλύων τὸν ναόν, προσέθετε τρίτος τις, καὶ ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν ἀνοικοδομῶν αὐτόν, σῶσον τὸν ἑαυτόν σου, ἂν δύνασαι ! » — Ἀλλοὶ δὲ τινες ἀνυδρὰν ἔχοντες ἔννοιαν τῶν ἀποκαλυπτικῶν ἰδεῶν, ἐνόμισαν ὅτι καλεῖ εἰς βοήθειάν του τὸν Ἡλίαν καὶ ἔλεγον : « Ἄς ἰδῶμεν ἂν θὰ ἔλθῃ ὁ Ἡλίας νὰ τὸν σώσῃ. » Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ οἱ λησταὶ οἱ σταυρωθέντες μετ' αὐτοῦ τὸν ὠνείδιζον. Ὁ οὐρανὸς ἦτο σκοτεινός· ἡ γῆ, ὅπως εἰς ὅλα τὰ περίχωρα τῆς Ἱερουσαλὴμ, ξηρὰ καὶ σιγῇ πανταχόθεν. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν, κατὰ τινες παραδόσεις, ὠλιγοψύχησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐν φόρῳ τῷ ἀπέκρυψε τὴν ὄψιν τοῦ Πατρὸς του καὶ ὑπέστη μίαν ἀγωνίαν ἀπελπισμοῦ μυριάκις δριμυτέραν παντὸς ἄλλου μαρτυρίου. Δὲν εἶδε τότε ἐνώπιόν του παρὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀγωνομασίην, μετεμελήθη ὥστε διότι ἔπασχε χάριν τόσον εὐτελοῦς φυλῆς καὶ ἀνέκραξε : « Θεέ μου, Θεέ μου ἵνα τί με ἐγκατέλιπες ; » Ἀλλὰ τὸ ὁρμέφυτον αὐτοῦ τὸ θεῖον ἐξενίκησε καὶ πάλιν. Ἐν ὧσιν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τοῦ σώματος ἡ ζωὴ, ἡ ψυχὴ του ἀνέκτα καὶ πάλιν τὴν προτέραν γαλήνην καὶ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐπανήρχετο πάλιν εἰς τὴν θεῖαν αὐτῆς ἀρχήν.

Ἐπανέυρε τὸ συναίσθημα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀποστο-

λῆς. Ἐν τῷ θανάτῳ του εἶδε τοῦ κόσμου τὴν σωτηρίαν· ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ εἰδεχοῦς θεάματος, ὅπερ ἐξετυλίσσετο πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ βαθύτατα συνηνωμένος πρὸς τὸν Πατέρα του, ἤρχισεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν θεῖαν ἐκείνην ζωὴν, ἣν ἐμελλεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος νὰ διανύσῃ ἔπειτα εἰς αἰῶνας αἰῶνων.

Ἡ ἰδιαιτέρα ἀπὴνεια τοῦ σταυρικοῦ μαρτυρίου συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἡδυνάτο τις νὰ ζήσῃ ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ καταστάσει ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ πόνου. Τῶν χειρῶν ἡ αἱμορραγία ταχέως κατέπαυε καὶ δὲν ἦτο θανατηφόρος. Ἡ ἀληθὴς αἰτία τοῦ θανάτου ἦτο ἡ παρὰ φύσιν τοποθέτησις τοῦ σώματος, ἥτις ἐπέφερε φοβεράν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος διατάραξιν, φρικτοὺς πόνους εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τέλος τὴν σκληρίαν καὶ ἀπόψυξιν τῶν μελῶν. Οἱ ἰσχυρὰς κράσεως κατὰδικοὶ δὲν ἀπέθνησκον εἰμὴ ὑπὸ τῆς πείνης. Ὁ κύριος δὲ σκοπὸς τῆς σκληρᾶς ἐκείνης βασάνου δὲν ἦτο νὰ θανατωθῇ ἀμέσως ὁ κατὰδικος δι' ὀρισμένων σωματικῶν βλάβεων καὶ τραυμάτων, ἀλλὰ νὰ μείνῃ κρεμώμενος ὁ τιμωρούμενος δοῦλος ἔχων καρφωμένας τὰς χεῖρας καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν, ὥς οὐ ἤθελε σαπῇ ἐπὶ τοῦ ξύλου. Ἀλλ' ὁ λεπτοφυὲς ὁργανισμὸς τοῦ Ἰησοῦ ἔωσεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς βραδείας καὶ ἀπεράντου ἀγωνίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ συγκοπῆς ἢ ἐξ αἰφνιδίας ῥήξεως ἀγγείου τινος τῆς καρδίας ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν τρεῖς μετὰ τὴν σταύρωσιν ὥρας ὁ θάνατος. Ὀλίγας ἀκόμη στιγμὰς πρὶν ἐκπνεύσῃ εἶχεν ἰσχυράν τὴν φωνήν. Αἶφνης ἐφώνησε διὰ κραυγῆς φοβερᾶς καὶ εἶπε κατ' ἄλλους μὲν : « Πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσμαι τὸ πνεῦμά μου ! » ὅπως δὲ ἤκουσαν ἄλλοι μᾶλλον κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς ιδέας τῆς ἐκπληρώσεως τῶν προφητειῶν : « Τετέλεστα ! » Ἡ κεφαλὴ του ἐκλινε πρὸς τὸ στῆθος του καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ernest Renan

Σ.

## ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἀνέκδοτοι δημώδεις παροιμίαι.

(Ἠλείας).

Καθένας κλαίει τὸν πόνο του κι' ὁ μωλωνᾶς ταυλάκι.

Καὶ τοῦ ποντικοῦ μετάνοια, καὶ τῆς γάτας προσκυνῶ.

Κάλλιο νεργωμένος, πέρι ἀντρειωμένος.

Κάλλιο μ' ἓνα μάτι, πέρι μ' ἓνα παραπάτι.

Λύπη χήρας ἀρχίζει τὴν Κυριακὴ καὶ τελειώνει τὴν Τετάρτη.

Νὰ μὴ χρουστᾶς σὲ πλούσιο, φτωχὸν νὰ μὴ δανείζης.

Ὁ τι ἀποκτᾶς 'ς τὸ σπᾶργανο, 'ς τὸ σάβανο τάφινεις.

Πρῶτα θὰ ἰδῇ κἀνεὶς τὸν γείτονα κ' ὕστερα τὸν ἥλιο.

Τὸ χειμῶνα γύφτος, καὶ τὸ καλοκαίρι τσοπάνης.

Χαρτί μιλήσῃ, χωριάτης κάτση χάμου.

(Ἐκ συλλογῆς Π. Ι. ΔΙΝΑΡΔΑΚΗ).